

Elena Pranckėnaitė

Jurbarko senamiesčio tyrimai

1 pav. Žemaičių g. 2, Joniškis. XVIII a. (?) grindinio fragmentas. E. Vasiliausko nuotr.

Fig. 1. An 18th-century (?) paving fragment at Žemaičių St. 2, Joniškis.

2007 m. tyrinėjimai kiek papildė duomenis apie Joniškio senojo miesto vietos ribas, Joniškio m. urbanistinę raidą XIX a. antrojoje pusėje – XX a.

The excavation at Žemaičių St. 2

Test pit 2 (2 m²) was excavated at Žemaičių St. 2. Stones 26x20, 26.5x18, 24x17, 20x13, 10x13, and 10x11 cm in size that had been placed without any recognisable pattern—courtyard or street paving (?) – were unearthed at a depth of 61–84 cm (Fig. 1). Several 18th-century (?) pottery sherds with an oxidation glaze help to date the construction.

2007 m. buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai Jurbarko senamiesčio teritorijoje, tiesiamų naujų kanalizacijos ir vandentiekio trasų vietose. Archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai vykdyti trijose miesto gatvėse, priklausančiose senamiesčio teritorijai (Tilžės, Kauno, Birželio gatvės). Kitose gatvėse, taip pat priklausančiose saugomai teritorijai, archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai nebuvo atliekami, kadangi čia naujos komunikacijos tiesiamos senųjų vietoje bei ankstesnių kasimo darbų metu suardytuose sluoksniuose.

Tilžės gatvėje, pagal projektą numatytoje teritorijoje ištirti šurfai 1–13. Šurfluose 1–11 užfiksuotas suardytas ankstesnių perkasimų kultūrinis sluoksnis, vietomis su sąnašiais tarp sluoksniams. Šurfluose 12–13 nuėmus asfaltą bei supiltinį žvyro sluoksnį, užfiksuotas akmenų grindinys. Spėjama, kad šioje vietoje buvęs priėjimas prie prieplaukos. Surinkta XVII–XIX a. datuojamų archeologinių radinių bei XVII a. Kristinos Livonijos šilingas.

Birželio gatvėje, pagal projektą numatytoje teritorijoje ištirti šurfai 14–19. Šurfe 14 užfiksuoti tik ankstesnių žemės judinimo darbai, įrengiant vandens rezervuarą, suardyti sluoksniams. Šurfluose 15–19 po asfaltu užfiksuotas vėlyvas akmenų grindinys. Šurfluose 15–19 nuardžius grindinį archeologiškai vertingo sluoksnio neaptikta. Supiltiniai žemės, buitinių atliekų bei griuvenų sluoksniams gilyn tęsėsi beveik 2,5 m, vietomis – 3,5 m.

Kauno gatvėje, pagal projektą numatytoje teritorijoje ištirti šurfai 20–25. Šurfluose 20–21 tyrimų metu aptikti (40–50 cm gylyje) lauko akmenų grindinio bei latakų fragmentai, ant grindinio surasta XIX a. moneta (1/36 Prūsijos talerio) bei buitinės keramikos fragmentų. Po grindiniu užfiksuotas 30–60 cm storio kultūrinis sluoksnis su gausia XVII–XVIII a. datuojama buitine keramika, stiklo dirbiniais, plokštinių koklių fragmentais. Šurfluose 22–23 taip pat surastas XVII–XIX a. kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta daugiau kaip šimtas įvairių radinių. Šurfluose 24–25 archeologiškai vertingo sluoksnio neužfiksuota.

Žvalgomųjų tyrimų metu 580 m ilgio trasos vietoje ištirti 25 šurfai (2x2 m dydžio), iš viso 100 m² plotas.

Tilžės bei Birželio gatvėse vertingo kultūrinio sluoksnio nebuvo aptikta, todėl žemės judinimo darbus pagal projekte numatytas trasų vietas leista vykdyti.

2007 m. atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai sklype **Nemuno g. 1**, kur bus statomas naujas Jurbarko prokuratūros administracinis pastatas. Sklype žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu ištirti 8 (2x2 m dydžio) šurfai. Iš viso ištirtas 32 m² plotas. Atidengtuose plotuose aptikta ankstesnių žemės judinimo darbų metu suardyti bei perkasti sluoksniai, surinkta keliolika keramikos šukių, datuojamų XVII–XIX a. Keliuose šurfluose fiksuotos statybinių atliekų, betoninių blokų užkasimo vietos. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta.

Tais pačiais metais buvo atlikti archeologiniai tyrimai **Kauno gatvėje**, trasos vietoje (iš viso 45 m ilgio ir 2 m pločio ruože), tarp jau ištirtų šurfų 20–23 ir įvaduose į gyvenamuosius namus (2 įvada – 7,5x1,2 m ir 8,5x1,2 m dydžio). Archeologinių tyrimų metu iš viso ištirtas 105,56 m² plotas.

Perkasoje 1 užfiksuoti maždaug 20 m ilgio lauko akmenų grindinio bei lietaus nuotėkų latakų fragmentai, po juo – XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis, kurio storis siekė nuo 20 iki 60 cm. Tyrimų metu surasta buitinės keramikos šukių, taip pat stiklo dirbinių, plokštinių koklių fragmentų, labai suirusi moneta, sprendžiant pagal dydį, tai galėtų būti šilingas, datuojamas XVII–XVIII a. Inventorizuoti 3 pypkių fragmentai: 2 iš jų porcelianinės, datuojamos XVIII–XIX a., viena molinė, datuojama XVII a. pabai – XVIII a. Pagal radinius galima daryti prielaidą, jog užfiksuotas grindinys gali būti datuojamas XVIII–XIX a. pradžia.

Archeologinių tyrinėjimų metu numatomų įvadų į gyvenamuosius namus vietoje (skersai Kauno gatvės) ištirtos perkastos 2–3. **Perkasoje 2** atidengtas labai neryškus pailgo ovalo formos duobės kontūras. Duobė 1,5 m pločio, 1,2 m ilgio, 85 cm gylio. Preparuojant duobę maždaug 50 cm gylyje šviesiai pilkame smėlyje surasta degintinių kaulų, labai smulkių angliukų. Toliau degintinių kaulų daugėjo, surasta nemažai arklio dantų. Kaulai pažerti visame duobės plote, jų koncentracija neužfiksuota. Iš viso surinkta 1,195 kg degintinių kaulų (dalis degintinių kaulų yra žmogaus, kita – arklio). Duobėje, 70 cm gylyje, surasta žalvarinės lankinės segės dalis – įvijos ašies buoželė.

Surastas (suardytas?) degintinis kapas patvirtina ir papildoma 1993, 1997 m. archeologinių tyrimų duomenis, kuriais remiantis nustatyta, kad šioje miesto dalyje yra buvęs šiuo metu stipriai apnaikintas kapinynas (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 387).

Perkasoje 3 rastas 30–55 cm storio susimaišęs su griuvenomis XVII–XIX a. kultūrinis sluoksnis.

2007 m. vykdytų archeologinių žvalgomųjų ir archeologinių tyrinėjimų metu Jurbarko senamiesčio teritorijoje didžiojoje dalyje tirtų vietų kultūrinis sluoksnis yra suardytas. Kaip parodė 2007 m. tyrimų duomenys, nors ir labai riboti tyrimai, vykdyti tik konkrečiose numatomų žemės judinimo vietose, gali atskleisti miesto raidos etapus.

The field evaluations in Jurbarkas old town

In 2007 evaluations were conducted in the territory of Jurbarkas old town on Tilžės, Birželio, and Kauno streets and on the plot at Nemuno St. 1. No intense cultural layer was discovered in the test pits on Tilžės and Birželio streets or on the plot at Nemuno St. 1. An intense 17th–19th-century cultural layer was recorded in the test pits on Kauno street. 105.56 m² was excavated in a segment on this street. Fragments of field stone paving and rain water channel that were approximately 20 m long were recorded in trench 1 and under them a 17th–18th-century cultural layer that was 20–60 cm thick. A (disturbed?) cremation burial with human and horse bones was found in trench 2.

K A U N A S

Dainius Balčiūnas

Santakos gatvės žvalgymai

2008 m. liepos–rugpjūčio mėnesiais Kauno senamiestyje Santakos gatvėje buvo rekonstruojamos lietaus, buitinių nuotėkų ir vandentiekio trasos, pajungiant naujus vamz-

dynus į pastatus Santakos g. 14. Senieji vamzdžiai buvo pakloti XX a. antroje pusėje. Darbų metu archeologiniai tyrinėjimai nevyko, todėl tikintis rasti dalinai išlikusių kultūrinių sluoksnių, buvo vykdomi archeologiniai žvalgymai.

Santakos gatvė yra Kauno senamiesčio V dalyje, jos V galas remiasi į Santakos parką, o R – į T. Daugirdo gatvę. Šiuo metu tyrinėta gatvės dalis skiria senamiesčio 3 kvartalą nuo 4 ir 5. Dabartinio senamiesčio 3 kvartalo teritoriją sudarė trys atskiri miesto kvartalai, suplanuoti XV a., ir Bernardinų vienuolyno teritorija, nepavaldi miestui. Kvartalo Š dalyje užstatymas ir išplanavimas siekia XV a., o P – buvusio vienuolyno pagalbinio ūkio teritorijoje – tik XIX a. Kvartale tyrinėjimai vyko ne vieną kartą, ypač vertingos informacijos apie šios senamiesčio dalies reljefą ir raidą suteikė 2006–2007 m. archeologiniai tyrinėjimai (*ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 290–291, 296–317).

Darbų metu senoji vandentiekio trasa buvo atkasama mechanizuotai, pašalinus viršutinį asfalto sluoksnį ir išlikusį lauko riedulių grindinį. Vandentiekio trasa buvo atkasama dalimis, joje sumontuoti nauji vandentiekio ir kanalizacijos vamzdžiai. Iškasos plotis 1–1,2 m. Darbų metu užfiksuota 134 m kultūrinių sluoksnių pjūvių.

Kultūriniai sluoksniai 0–44 metruose išliko P šlaite, Š šlaite jie sunaikinti senosios vandentiekio trasos. Nuo 44 iki 134 m kultūriniai sluoksniai išlikę Š šlaite, o P jie sunaikinti senos nuotėkų trasos. Kai kur sluoksniai sunaikinti ties įvadais į pastatus ar buvusių remontų vietose. Beveik visame iškasos ilgyje pasiektas žemės – būdingas Kauno senamiesčiui rusvas oksiduotas priesmėlis. Kultūrinių sluoksnių storis buvo nuo 2,95 m iki 1,6 m. Jie suskirstyti į 3 horizontus.